

praebet Tertullianus sententiae, de qua disserimus, fundamentum.

Multo vero minus eidem favet Clemens Alex., qui ne meminit quidem benedictionis, sed dicit sanctificatorum semen sanctum esse, id est christianorum, qui baptismo sanctificati sunt, ad discrimen gentium ethnicarum, quae abuti matrimonio consueverunt. Christianorum enim coniugium ex Dei institutione sanctum est. Arguit autem Clemens hoc in loco scelestos haereticos, praesertim Marcionitas coniugii obtrectatores et accusatores, ut patet ex totius huius capituli disceptatione. Et haec quidem de primo obiecto textu; in altero autem ipse impugnat Basilidem autumantem animam antea peccasse quam in corpus infunderetur. Quid vero haec communia habent cum benedictione sacerdotali efficiente sacramentum, ut in his suffragium quaeratur?

De S. Ambrosio iam diximus.

Quod autem attinet ad S. Innocentium in epistola ad Victricium, solum ipse ritus meminit in Ecclesia servati in iungendis nuptiis, docetque per baptismum non dissolvi coniugium in infidelitate initum, neque benedictionem, quae a sacerdote nubentibus christianis datur, tribuere materiam delinquendi. Quod profecto nihil commune habet cum causa nostra (20). In altera autem epistola, quae est ad Probum, constituit S. Pontifex indissolubile esse connubium antea initum a Fortunio cum Ursa,

(20) Ut melius scopus S. Innocentii pateat, non abs re esse censemus integrum eius textum subiicere, qui ita se habet: « Ac ne ab aliquibus existimetur, ante baptismum si forte quis accepit uxorem, et ea de seculo recedente, alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, qui in baptismo hoc putat dimitti: remittuntur peccata, non acceptarum uxorum numerus aboletur: cum utique uxor ex legis praecepto ducatur in tantum, ut et in paradiso cum parentes humani generis coniungerentur, ab ipso Domino sint benedicti... Quam formam etiam sacerdotes omnes servare usus ipse demonstrat Ecclesiae. Satis enim absurdum est aliquem credere, uxorem ante baptismum acceptam post baptismum non computari, cum benedictio, quae per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquitus institutae doceatur. » Apud Coustant pag. 732.

nec potuisse Fortunium validum aliud inire coniugium cum Restituta, eo quod Ursa in captivitate detineretur. Hic vero nec benedictionis sacerdotalis ulla fit mentio. Ergo Innocentius nullum suppeditat fundamentum ad sacerdotem adstruendum sacramenti matrimonii ministrum.

Sed neque eidem sententiae suffragatur Timotheus patriarcha, qui pariter nullam benedictionis mentionem iniecit. Nec obstat quod clericus dicatur coniungere; perinde enim hic valet coniungere, atque concurrere per servatum Ecclesiae ritum in celebratione coniugii. Quod nemo umquam inficiatus est.

Idem dic de textu Synesii, quo ipse significare intendit legitimum se contraxisse coniugium.

S. Augustinus, ut eius verba declarant, nihil aliud significat, quam se non posse permittere coniugium ineundum inter fidelem et infidelem. Quid inde pro propugnata sententia?

S. Gregorius Nazianzenus excusat se quod non interfuerit cum caeteris episcopis celebrationi coniugii Olympiadis ob varias, quas ibi enumerat causas, non autem ex mala voluntate. Nam alioqui, subdit, » Quantum ad voluntatem attinet, et adsum, et simul festum celebri, iuvenilesque dextras inter se iungo, atque utrasque Dei manui. Convenit enim, ut quem admodum alia omnia bona, ita matrimonium quoque in optimum quemque finem, et secundum communia nostra vota fiat. » Ex quibus postremis verbis liquet eo spectasse S. Gregorium, ut matrimonium a fidelibus iniretur ad beneplacitum Ecclesiae praelatorum, ritu nempe sacro ac legitima ratione. Nec ibi etiam sermo est de benedictione necessaria ad conficiendum sacramentum.

Quid igitur sibi volunt eiusmodi Patrum testimonia exegetice a doctore Berg expensa? Nihil aliud, quam quod diximus, coniugium scilicet fidelium sacerdotis praesentia et benedictione honestari debuisse, ne occulte fieret; non autem quod sibi evincendum proposuit hic doctor, sacerdotem esse sacramenti huius ministrum.

Idem ferendum iudicium de formulis identidem a Patribus usurpatis : *Benedictione iugum imponi*, coniugium *obsignari*, *sanctificari* oportere, aliisque eiusmodi, si suis in contextibus expendantur. Cum vero Tertulliani, Siricii, Ambrosii, et concilii Carthaginensis IV. testimonia examini critico et exegetico iam subiecerimus, restat ut S. Basili, et S. Cyrilli Alexandrini mentem in obiectis textibus exploremus.

Iam vero S. Basilius loc. cit. non loquitur de benedictione sacerdotali, de qua ne verbum quidem habet, sed alludit ad benedictionem a Deo protoparentibus datam, cum primum institutum ab eo fuit ac benedictum coniugium (21).

S. Cyrillus Alex. ne verbum pariter habet, quod ad sacerdotalem benedictionem referatur, sed agit de illa benedictione, qua ipsemet Christus nuptias, quibus interfuit, sanctificavit, et in illis nuptias omnes futuras inter Christianos, quod nemo umquam inficiatus est in quacumque sententia.

Quae afferuntur ex Theodoro Studita contrarium potius evincunt ab eo, quod huius sententiae patroni sibi proponunt. Negat enim Theodorus ex Patrum et conciliorum traditione impertendam esse a sacerdote digamis ac trigamis benedictionem et coronationem, eo quod isti poenitentiae subiicerentur, et nihilominus affirmat vera esse coniugia, quae a digamis polygamisque successivis contrahuntur. Ergo hoc ipso declarat, se ex traditione Patrum habere benedictionem sacerdotalem uti ceremoniam, quae accedit ad sacramentum matrimonii, non tamen per eam coniugium perfici. Nihilominus insinuat post unum alterumve annum, expleta scilicet poenitentia, posse et digamis a sacerdote benedictionem impertiri, quae dabatur monogamis, seu

(21) Disserit S. Doctor in hac homilia de reptilibus, quorum diversam indolem, instinctus, mores enarrat, ac deinde in sensu morali ea ipsa ad homines transfert, atque indidem nacta occasione, eos hortatur ad animorum unionem in coniugio servandam, eo quod coniugium sit naturae vinculum, et per benedictionem Dei iugum ipsis impositum. En eius verba : « Quamvis externi inter vos sitis, tamen in coniugii societatem convenistis : hoc naturae vinculum, hoc iugum per benedictionem impositum, distantium sit coniunctio. »

anno eoque amplius in coniugio transacto. Quid clarius (22) ?

Cum proinde falso, ut aiunt, supposito tota innitatur, quae superstructa est, moles argumentationis, qua Cani sectatores adnisi sunt ostendere ex pia antiquitate benedictionem sacerdotis sacramentalem esse, eaque sacramentum confici matrimonii, non est quod iis refellendis, quae proposita sunt, diutius immoremur.

Nec verenda sunt duo illa, quae urgent, incommoda isti theologi. Non primum, quod scilicet nullo modo ratio reddi posset, quare Patres et concilia tot extulerint laudibus benedictionem sacerdotalem, si eam non nisi uti ritum et ceremoniam vacuam spectassent; siquidem nos prolatis documentis rationem obviam huius rei reddidimus eamque multiplicem, quin cogemur affirmare contra apertam veritatem, ita Patres se gessisse, quod in sacerdotis benedictione partem essentialem sacramenti matrimonii agnoverint; rationes vero eiusmodi sunt, tum ut abstraherent fideles a coniunctionibus clandestinis, tum maior solemnitas, qua sacramentum ornari debet, ad fidelium contrahentium mentes in Deum erigendas: sensibus enim magis ipsi percelluntur, atque eorum fides ac pietas excitantur his sacris ritibus; tum denique ad uberiores gratias a Deo super sponso impetrandas. Quod vero ad aliud incommodum attinet ex eo depromptum, quod vix in hac hypothesi ac ne vix quidem dogmatica de sacramento matrimonii veritas adversus haereticos adstrui ac defendi posset, nos in priori huius lucubrationis capite eam adstruxisse ac propugnasse confidimus absque eiusmodi subsidio, ostendimusque etiam in sententia de contrahentibus ministris, qua ratione ex illis documentis dogmatica sacramenti veritas evinci possit ac debeat. Nunc vero addimus, adver-

(22) Sic enim scribit Theodorus loc. cit. pag. 354. « Post quam (poenitentiam) » et divinorum munerum participationem obtineant (digami): indeque benedictionem velut in coronatione inferiori quodam modo post indulgentiam. » Benedictio enim est munus, tum etiam et specimen coniunctionis per sacerdotem, eo quod ex eo tempore non prohibentur cum iis, qui ad secundas convolant, convesci, non secus atque cum monogamis. »

sarios potius vim documentorum infirmare, dum non considerant, posse haereticos tot ac tantas difficultates opponere adversus eiusmodi probationem, ut aegre omnino illis satisfieri posset, petitas potissimum ex secundis nuptiis, quibus denegabatur benedictio sacerdotalis, ac nihilominus ut vera et rata matrimonia ac sacramenta habitae sunt, debentque haberi. Ex qua postrema animadversione pariter concidit coniectura Benedicti Stattler desumpta ex defectu vocabulorum *materiae et formae* Patrum aetate: nec enim hic agitur *de vocabulis*, sed *de re*, utrum Patres habuerint tamquam vera matrimonia ac proinde sacramenta coniunctiones, quibus non interveniebat sacerdotalis benedictio ex Ecclesiae usu, aut praescripto, prout contingebat in secundis ulterioribusque fidelium nuptiis.

Superest ut scrupulum abigamus, qui oriri videtur ex ritualibus Latinorum libris, atque ex euchologiis Graecorum. Etsi enim verum foret, haec documenta constanter sacerdotem exhibere connubia christiana iungentem, benedictionem item impertientem, fundentemque preces super nubentes, si tamen rite ea perscrutemur, oppositum potius iis conficeretur, quae vellent sententiae istius sectatores ostendere.

Etenim 1. exploratum est, receptum fuisse antiquitus, in ecclesia praesertim Romana, non solum nuptialia foedera, verum etiam sponsalia a sacerdote benedici. Id comperimus ex S. Siricio, cuius integra verba paulo ante descripsimus: *Illam benedictionem, quam nupturae sacerdos imponit etc.*; et quidem alicubi in Ecclesia haec sponsalia fiebant, uti testatur concilium Rhemense an. 1583. his verbis: « Sponsalia vero non nisi » coram paroeco, vel eius vicario, deinceps fiant, idque in Ecclesia, et non alibi, nisi de ordinarii licentia, gratis concedenda, quatuor vel tribus saltem testibus praesentibus (23). » Porro nemo dicet, eiusmodi benedictionem constituere sacramentum.

(23) Sub titulo *De matrimonio* n. 4. apud Harduin. *Acta concil.* tom. X. col. 1287.

2. Benedictio praeterea, quae a sacerdote in nuptiis conferebatur, una cum precibus, quae ab eodem super sponso fundebantur, ad pacem et foecunditatem impetrandam, varia fuit in diversis ecclesiis ac multiplex, accedebatque coniugio iam inito post utriusque contrahentis consensum, adeoque nonnisi ceremonialis erat, perinde atque illa, quae dabatur velamini, et annulo, uti docent rituales libri apud Martenium (24), neque per eam conficiebatur sacramentum.

3. Quod vero magis ad rem nostram facit, eiusmodi benedictio, hae solemnitates et preces omnino tum in ecclesia Graeca, tum in ecclesia Latina denegabantur digamis, ut paulo ante ostendimus ex Theodoro Studita. Constat insuper ex Allatio et ex Goario digamos non coronari; pluribusque documentis ostendit Martenius denegatam eam nuptialem benedictionem viduis fuisse (25). Attamen matrimonia haec secunda a liberis personis legitime inita recepit semper probavitque Ecclesia tamquam vera et indubitata sacramenta, ut idem loquitur auctor (26); nec quisquam catholicorum hoc in dubium revocavit. Nequit igitur haec benedictio in ritualibus praescripta, quamque veteres commemorant, haberi ut pars essentialis sacramenti matrimonii, neque trahi ad rem suam ab his, qui contendunt sacerdotem tamquam huius sacramenti ministrum, propter eam benedictionem, habendum et agnoscendum esse.

Inverit demum disquisitionem hanc verbis absolvere eruditissimi viri, quem saepius laudavimus, scilicet Martenii, qui referens rationem, qua celebrari coniugium consuevit, scribit: « Constituto ad celebrandas nuptias die adveniente, sponsus et » sponsa benedicendi a parentibus aut paranympis sistebantur

(24) Op. et loc. cit.

(25) Loc. cit. art. 1. et art. 3.

(26) Ibid. art. 1. n. 4. En eius verba: « Etsi matrimonia a liberis personis » legitime inita receperit semper probaveritque Ecclesia, tamquam vera et » indubitata sacramenta, ipsius tamen desiderium fuit, ut nonnisi virgo virginum » nuberet. » Num autem 7. addit: « Tertia conditio viduarum matrimonia contrahentium erat privatio benedictionis nuptialis, quae ipsis a sacerdote non » impertiebatur. »

» sacerdoti ad portas ecclesiae... Deinde, datis sibi mutuo dextris
 » exigebat ab utrisque consensum, in quo totam sacramenti ma-
 » trimonii essentiam reponebant antiqui. Inaudita quippe apud
 » eos erant illa verba parochi: *Ego vos coniungo in nomine Patris*
 » *etc.* in quibus aliqui ex recentioribus scholasticis formam huius
 » sacramenti constituunt, quae tamen desiderantur in duobus an-
 » tiquis ritualibus manuscriptis Beccensis monasterii, in pontifi-
 » cali Rhemensi annorum 300; in antiquo rituali Bituricensi et
 » in aliis pene omnibus, quae a nobis postea exhibebuntur: qui-
 » bus adiungere possumus constitutiones Richardi, episcopi Sa-
 » rum (an. 1217. editae cap. 56.) in quibus haec lego: *Item*
 » *praecipimus quod sacerdotes doceant personas contrahentes*
 » *hanc formam verborum in Gallico vel in Anglico: Ego N.*
 » *accipio te N. in meam. Similiter et mulier dicat: Ego accipio*
 » *te in meum. In his enim vocibus consistit vis magna et matri-*
 » *monium contrahitur (27).* »

Hactenus quidem ille, in quo tamen probare non possum, quod tribuat contrariam opinionem *scholasticis*, qui potius maxime ab ea abhorruerunt, dum verius eam tradiderunt theologi praesertim, qui *positivi* audiunt. Interim ex dictis inferimus, falsum prorsus esse, quod isti theologi affirmarunt, nunquam non existimasse Ecclesiam, per sacerdotem coniugii sacramentum administrari, et gratiam conferri. Immo vero tuto adstruere possumus, nunquam Ecclesiam, quod contendunt eiusmodi recentiores theologi, existimasse. Quod non solum evincunt omnia ea, quae hactenus enarravimus, sed plenius adhuc ostendent, quae paulo post dicturi sumus.

Ne autem consulto praetermittere videamur, quae pro hac sententia in medium prolata sunt ex concilio Lateranensi III. a quo prohibetur quominus sacerdos quidquam recipiat *pro benedicendis nuptiis, seu aliis sacramentis conferendis*. Si quidpiam evincerent eiusmodi verba, pariter evincerent sacramentis esse accensendas mortuorum exequias, sepulturas, aliaque

(27) Op. cit. art. 5. n. 6.

eiusmodi, quae in eodem decreto commemorantur una cum benedictione nuptiarum et *aliis sacramentis*. Verum et hoc praetermisso, ea hoc ipso in concilio occurrunt, quae sententiam, de qua agimus, penitus evertunt. Etenim sub tit. *De sponsalibus et matrimonio* n. 8. haec leguntur: « Quod si qui mutuo
 » consensu se ad invicem receperint, dicentes: *Ego te in meam*
 » et, *Ego te in meum recipio*: licet alter eorum alii postea se
 » copulaverit, debet ab eo vel ab ea separari, licet carnalis
 » commixtio inter eos fuerit subsecuta (28). » Quibus patet verum perfici matrimonii sacramentum solo mutuo contrahentium consensu absque sacerdotis benedictione. Sub tit. autem *De secundis nuptiis* statuitur: « quod non debet benedictio iterari (29) ». Quibus evidens fit, obiecta verba non alio sensu intelligi posse, quam de benedictione ceremoniali, quae omittebatur in secundis nuptiis, quamvis Ecclesia, uti adnotavimus, eas semper haberit ut vera sacramenta. Caeterum recolantur, quae paulo ante de hoc ipso decreto scripsimus.

Sensus porro genuinus verborum, quae in Sacerdotali Romano leguntur: *Sacerdos pronunciet verba quae sunt forma huius sacramenti*, deprehenditur ex his, qui ibidem leguntur: « Assi-
 » gnata die, qua matrimonium celebrandum est per verba de
 » praesenti, venientes ad Ecclesiam sponsus et sponsa, qui
 » sunt materia huius sacramenti, et se sacerdoti praesentantes,
 » ei iuramentum praebent etc. » Nam si verba, quibus contrahentes exprimunt consensum, constituunt formam, et contrahentes materiam huius sacramenti, seu applicant formam materiae, absque ullo dubio agnoscendi sunt tamquam ministri. Exinde sequitur non alio sensu adducta verba intelligi posse, quam iis sacerdotem ratum habere consensum, quo perficitur sacramentum. Eo vel magis, quod congruat titulus huic capiti in Sacerdotali Romano praefixus: *De exhortatione et admonitione facienda sponso et sponsae per sacerdotem, et de forma*

(28) Apud Mansi part. VI. col. 251.

(29) Ibid. col. 254. n. 4.

contrahendi matrimonium, et eius benedictione. Quibus verbis benedictio sacerdotis distinguitur a forma contrahendi matrimonium. Demum in posterioribus editionibus post verba: *Ego vos coniungo etc.* additur: *vel aliis utatur* (sacerdos) *verbis iuxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum* (30). De hoc autem multiplici ritu, qui in variis ecclesiis, seu provinciis obtinuit ac obtinet, postea disseremus.

Ex hac omnium et singulorum documentorum discussione, quae ab huius sententiae patronis, ex Patribus et ex antiquitate ecclesiastica proferuntur, pronum est inferre, nullum prorsus reperiri, quod huic placito fundamentum aut subsidium praebet, immo plura esse, quae aut eidem plane adversentur, aut quae de alia omnino re sint intelligenda.

ARTICULUS III. — Argumenta theologia.

Non est quod iis immoremur, quibus Canus sibi viam parat ad suam adstruendam sententiam; nemo enim unquam de fide esse affirmavit, matrimonium sine Ecclesiae ministro contractum vere et proprie esse sacramentum, seu quod idem est, contrahentes esse huius sacramenti ministros. Nam si de fide fuisset, ipse profecto eam doctrinam nunquam adortus fuisset, neque suam illi substituere pertentasset. Abunde nobis sufficit, eam certam exploratamque penes omnes ad Canum usque extitisse, licet de fide non esset. Quo praeiacto fundamento, nunc singillatim tum quae Canus prius theologica argumenta invexit ad receptam hactenus doctrinam concutiendam et ad novam suadendam persuadendamque, persequemur, tum quae insequentis theologi in eundem finem adiecerunt.

Ac primo gratuito omnino assumit Canus, mutuuum viri foeminaeque consensum, seu, ut ipse loquitur, *profane* contrac-

(30) Ita in editione Sacerdotalis Romani Venet. 1587, quae desumpta sunt ex concilio Tridentino. Sane in ed. Venet. 1555. prohibetur sacerdos dicens: *Et ego auctoritate, qua fungor, coniungo vos matrimonialiter.*

tum matrimonium esse non posse signum efficax gratiae; hoc ipso enim quod Christus naturalem coniugii contractum ad sacramenti dignitatem evexit per adiectionem gratiae, patet ipsum per se revera signum efficax gratiae esse. Adeoque signum hoc absque ullo sacerdotis interventu, *intrinsecum* est ex Christi institutione ipsi contractui coniugali, qui refert, sive repraesentat unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia, prout declaravit Apostolus Ephes. V. 32.; ipsa vero verba, quibus consensus a contrahentibus exprimitur, debere aliquid sacri sonare, Canus gratis assumit.

Sic pariter falso Canus iterum assumit, non haberi personam ministri conferentis sacramentum ad normam concilii Florentini, nisi sacerdos ministraverit matrimonium. Nam ipsimet contrahentes sibi invicem ministri sunt, dum verba consensum exprimentia proferunt. Non video autem quare Canus asseveranter adeo pronunciet, non esse audiendos eos, qui *putabant* virum ac mulierem esse sibi in vicem ministros. Qui enim hoc *putaverunt*, sunt antiqui omnes, qui ad Cani usque aetatem in Ecclesia florere. Imo id aperte satis docuit ipsum concilium Florentinum, ad quod ipse appellat, tradens veram de sacramento matrimonii doctrinam his verbis: « Septimum est sacramentum matrimonii, quod est signum coniunctionis Christi et Ecclesiae, secundum Apostolum dicentem: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesia. Causa efficiens matrimonii, regulariter est mutuus consensus per verba de praesenti expressus* (31). » Igitur ex concilio Florentino tum signum efficax gratiae ex Christi evocatione ipsi est coniugio inhaerens et intrinsecum, tum eius ministri sunt contrahentes ipsi, cum verbis de praesenti consensum exprimunt.

Quod vero fideles nequaquam se sacrilegos esse autument

(31) Apud Harduin. *Acta Concil.* tom. IX. col. 1140. Ideo vero dicitur *regulariter* ne viderentur excludi nutus aliaque signa, quibus consensus per se, aut per alios etiam praebetur.